

Hekimin Tıbbi Müdahaleden Kaynaklanan Tazminat Sorumluluğu

Yazarlar

Aysu Yenidünya^{1*}, Refik Cem Dinar²

Mensubiyet

¹ Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 34755, Türkiye

² Hukuk Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 34755, Türkiye

*Yazışma yapılacak kişi:

E-mail: aysu.yenidunya@std.yeditepe.edu.tr

Özet

Tıp biliminin gelişmesi, hekime olan güvenin artmasına ve buna bağlı olarak hastaların da hekime başvurma oranının artmasına sebep olmuştur. Bu durum, 'hekimin uyguladığı tıbbi müdahaleden kaynaklanan sorumluluğu' konusunu da gündeme getirmiştir. Çalışmamızın konusu özel hukuk çerçevesinde hekimin tıbbi müdahaleden kaynaklanan tazminat sorumluluğunun incelenmesidir. Çalışmamızda üç ana bölüm yer almaktadır. İlk bölümde hukuka uygun tıbbi müdahalenin şartlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde, hekimin hukuki sorumluluğunun kaynakları, sözleşmesel sorumluluk ve sözleşme dışı sorumluluk kapsamında ayrı ayrı irdelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde, hekimin tazminat sorumluluğu ve tazminat davalarında yargılama usulü ele alınmiştır. Çalışmamızda konunun sınırlandırılabilmesi amacıyla, hekimin özel hukuk kapsamında sorumluluğu incelenmiş olup, idari, cezai ve disiplin sorumluluğu kapsam dışı bırakılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hekimin mesleki yükümlülükleri; hekimin sorumluluğu; tazminat; tıbbi müdahale

GİRİŐ

İnsanlık tarihi boyunca, insan sağlığı ile ilgili olan hekimlik mesleği tüm toplumlarda saygın ve kutsal bir meslek olarak görölmüŐtür. Hekimlik zor ve meŐakkatli bir meslektir. İnsan vücudu, organlarıyla, hücreleriyle, organizmalarıyla karmakarıŐık bir sisteme sahiptir. Bu sistemin tamamen bilinmesi bilimsel olarak mümkün olmasa da, yıllar boyunca gelişen bilim ve teknoloji ile hekimlerin de tedavi yöntemleri pozitif gelişim ve değişim göstererek çağa ayak uydurmuŐtur.

Hekim, mesleğini icra ederken gelişen ve değişen teknikleri takip ederek tıp bilimine, verilerine ve tekniğe uygun şekilde hareket etmelidir. Hekim, tıbbi eğitimler ile kendini yeterli ölçüde geliştirerek hastanın tedavisine ve iyileŐmesine yardımcı olmalıdır.

Tıp biliminin gelişmesi, hastanın, hekime güven duymasını ve hekime baŐvurma oranını arttırmıŐtır. Hekim ile hastanın tedavi amacıyla bir araya gelmesinin artışı, aynı şekilde tıbbi müdahaleden kaynaklanan sorumluluk davalarında da artışa neden olmuŐtur. Hekimden tıbbi müdahalede bulunurken, tıp etik kurallarına uygun şekilde ve hastanın yaşam hakkını üstün tutarak hastanın yararına hareket etmesi beklenir. Hukuka uygun olarak yapılan bir tıbbi müdahale, hekimin sorumluluğuna yol açmaz.

Hekimin hatalı tıbbi müdahale uygulaması sonucunda tazminat sorumluluğunun yanı sıra, cezai, mesleki, idari sorumluluğu da söz konusudur. Ancak çalıŐmamız, hekimin özel hukuktan doğan sorumluluğu ve neticeleri ile sınırlı tutulmuŐtur.

Birinci bölümde, tıp hukukunda yer alan kavramlar kısaca açıklanmıŐ, hukuka uygun tıbbi müdahalenin şartları deęerlendirilmiŐtir. Tıbbi müdahaleler, hastanın bedensel bütünlüğüne yönelik olabileceği gibi, hastanın ruhsal bütünlüğüne yönelikte olabilmektedir. Tazminat sorumluluğu açısından önem arz eden husus, tıbbi müdahalenin hukuka uygun olup olmamasıdır. Hukuka uygun tıbbi müdahalenin gerekli şartları irdelenmiŐtir.

İkinci bölümde, hekim ile hasta arasındaki hukuki ilişkinin niteliği tartıŐmalara yer verilerek ortaya konmuŐtur. Hekim ile hasta arasındaki ilişkinin hukuki niteliği, hekimin sorumluluk kapsamının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Hekimin bağımsız çalıŐtıęı veya kamu-özel hastanede bağlı olarak çalıŐtıęı durumlar açısından ayrı ayrı

irdelenmiştir. Bölümün ikinci kısmında ise, hekim ile hasta arasındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan hekimin ana yükümlölükleri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü ve son bölümde ise, hekimin tıbbi müdahaleden kaynaklanan maddi ve manevi tazminat sorumluluğu ve sonuçları, görüşler ve Yargıtay kararları ışığında ele alınmıştır. Bu kapsamda, zarar kalemleri, hekimin sorumluluğunun özel hukuk ilişkisinden kaynaklanan sonuçları, yargılama usulü, tazminat davasının ceza davasına etkisi ve arabuluculuk müessesesi incelenmiştir

Preprint

SONUÇ

Hekim, tıp fakóltesinden mezun olan, tıbbi müdahale gerçekleştirebilme kabiliyetine sahip olan, insan sağlığı ile uğraşan ve hastalıkları teşhis, tedavi edebilen kişi, olarak karşımıza çıkmaktadır. Hekimin uyguladığı tıbbi müdahale uygulanış tarzına göre, bedensel bütünlüğe yönelik tıbbi müdahaleler ve ruhsal sağlığa yönelik müdahaleler olarak ayrılmaktadır.

Hekim, yaptığı müdahale kapsamında hukuki, cezai ve idari bir yaptırım ile karşi karşıya kalmaması için, müdahalenin hukuka uygun olması gerekir. Tıbbi müdahalenin hukuka uygun olabilmesi için; müdahalenin yetkili sağlık çalışanı tarafından yapılması, müdahalenin uygulanmasında tıbbi açıdan gereklilik olması, sağlık çalışanının gerekli dikkat ve özen göstermesi ve müdahalenin, tıp bilimine ve tekniğine uygun olarak yapılması gerekir. Ayrıca, uygulanacak müdahaleye ilişkin olarak, hastanın aydınlatılmasına dayalı rıza beyanının da alınması gerekir.

Hekimin tıbbi müdahalede bulunabilmesi için tıbbi zorunluluk hali aranmaktadır. Bu gereklilik halini dar yorumlamamak gerekir. Dolaylı da olsa, yapılan müdahale; sosyal, psikolojik, kanuni, genetik, etik veya dini gerekliliklerden kaynaklanıyorsa, gereklilik şartı sağlanmıştır. Estetik amacıyla yapılan tıbbi müdahaleler, kişinin bedensel sağlığından çok ruhsal sağlığını korumaya yönelik müdahalelerdir. Beden sağlığı ile ruh sağlığı bir bütünlük olarak kabul edildiğinde, estetik amacıyla yapılan müdahalelerin tedavi amacına yönelik olduğu ve hastanın ruh sağlığı açısından endikasyon şartını sağladığı kabul edilmelidir.

Acil durumlar saklı kalmak kaydıyla, hastanın uygulanacak tıbbi müdahaleye rıza göstermesi gerekmektedir. Rızanın geçerli olabilmesi için hastanın uygulanacak tıbbi müdahalenin süreci, tehlikeleri, sonuçları, alternatif yöntemleri, tedavi olmaz ise işleyecek süreç gibi konularda aydınlatılmış olması gerekir. Tedaviye ve sürece hakim olan hasta, müdahale hakkında serbestçe karar verme hakkına sahiptir. Tıbbi müdahalenin kişinin rızasına dayalı olması, kişinin kendi geleceğini belirleme hakkı ve vücut bütünlüğünü koruma hakkından kaynaklanmaktadır.

Hastanın tıbbi müdahaleye rıza verebilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Ayırt etme gücüne sahip olamayan küçük için rıza açıklama yetkisi yasal temsilcisindedir. Ancak ayırt etme gücüne sahip küçüklerin rıza ehliyetinin olup olmadığı tartışmalıdır. Öğretide kabul gören ve tarafımızın da katıldığı görüşe göre, rıza ehliyetinin varlığı değerlendirilirken çocuğun yaşı değil somut olayın şartlarına da bakmak gerekir. Basit hastalıklar, yaralanmalar gibi risk taşımayan müdahalelerde çocuğun tek başına rızasının alınması yeterli olmalıdır.

Hekim ile hasta arasında kurulan sözleşme ilişkisine ‘Hekimlik sözleşmesi’ denmektedir. TBK’da hekimlik sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle sözleşmenin hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır. Bu ilişkiye bazı durumlarda hastane de dahil olmaktadır. Hekimlik sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda başlıca beş görüş vardır. Bu görüşler; hekimlik sözleşmesinin vekalet sözleşmesi olduğu, eser sözleşmesi olduğu, hizmet sözleşmesi olduğu, kendine özgü (sui generis) bir sözleşme olduğu ve tüketici işlemi olduğudur.

Serbest çalışan hekim ile hasta arasında kurulan hekimlik sözleşmesi, öğretide çoğunluğun ve tarafımızın da iştirak ettiği görüşe göre, vekalet sözleşmesi niteliğindedir. Şöyle ki, hekim ile hasta arasındaki hukuki ilişki; hekimin, hastaya karşı mutlak bir bağlılığının olmaması, yükümlülüğünü yerine getirirken özen ve sadakat borcu altında hareket etmesi, sonuç garanti etmemesi, hekim ile hasta arasında güven ilişkisi kurulması ve taraflara tek taraflı fesih imkanı sağlaması yönünden vekâlet sözleşmesinin unsurları ile örtüşmektedir. Bu kapsamda vekaletle ilişkin hükümler (TBK m. 502 vd.), uygun düştüğü ölçüde hekimlik sözleşmesine ilişkin uyumsuzlıklarda da uygulanabilir. Ancak, estetik amaçla yapılan tıbbi müdahaleleri kapsayan hekimlik sözleşmesine vekalet sözleşmesi hükümlerinin değil, eser sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağı görüşünderiz. Eser sözleşmesini vekalet sözleşmesinden ve diğer sözleşmelerden ayıran en önemli unsur; eser sözleşmesinde sonucun garanti edilmesidir. Tıbbi müdahale mahiyeti gereği, sonuç taahhüt etmeye elverişli değildir. Ancak, yargı kararlarında da sabit olduğu üzere estetik müdahaleler bu durumun istisnasını oluşturmaktadır. Estetik müdahalelerde hekim tarafından bir sonuç taahhüdü varsa, örneğin burnunu yaptıran hastanın burnunun nasıl olacağına ilişkin muhtemel görüntüsünü göstermek, göğüs büyötmek isteyen hastaya aynı

müdahalenin yapıldığı başka hastalara ait görüntülerin gösterilmesi gibi durumlarda, müdahale, eser sözleşmesi kapsamında değerlendirilmelidir.

TKHK uyarınca vekalet sözleşmeleri ve eser sözleşmeleri tüketici işlem olarak sayılmıştır. Hatalı tıbbi müdahaleden kaynaklanan tazminat davaları, uzmanlık ve inceleme gerektiren karmaşık bir alandır. Bu nedenle, bu tür uyuşmazlığın tüketici mahkemelerinde basit yargılama usulü ile görülmesi 2023 yılında parasal sınırı 66.000 TL altında kalması halinde de il/ilçe tüketici hakem heyetleri tarafından yargılmasının yapılması vakıaların tartışılmasını sınırlandırdığından sağlıklı sonuçlar elde edilmesi mümkün değildir. Ayrıca, tüketici mahkemelerinde harç dahi alınmadan kolayca dava açılabilmesi yoğun çalışma temposunda çalışan hekimlerimizin sürekli olarak tazminat korkusu ile karşı karşıya bırakması doğru değildir.

Hekim, kamu hastanesinde çalışıyor ise, kamu görevlisi sıfatını haizdir. Devlet Memurları Kanunu'na göre, kamu görevlisinin mesleki kusurundan dolayı zarara uğrayan kişi, kamu görevlisine karşı doğrudan dava açamaz. Bu nedenle, zarar gören kişi, idareye karşı, idare mahkemelerinde tazminat talebinde bulunmalıdır. Ancak, zarar, hekimin göreviyle ilgisi olmayan, hekimin salt kişisel kusurundan kaynaklanıyor ise, doğrudan hekime karşı adli yargıda dava açılabilir.

Hekimin özel hastanede çalışması halinde ise, hasta ile hastane arasında sözleşme ilişkisi bulunur. Hekim ise, 'ifa yardımcısı' statüsündedir. Özel hastane ile hasta arasında kurulan sözleşme ilişkisi; tam hastaneye kabul sözleşmesi, hekim sözleşmesi ekli hastaneye kabul sözleşmesi ve bölünmüş hastaneye kabul sözleşmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Hasta ile hastane arasında tam hastaneye kabul sözleşmesi söz konusu ise, hastanın uğradığı zararlardan hastanenin sorumluluğu bulunmaktadır. Aynı şekilde hekimin kusurlu eylemine karışı, haksız fiile dayanarak hekime karşı da dava açılabilir. Hekim sözleşmesi ekli hastaneye kabul sözleşmesinde ise, özel hastane işletmecisi ve hekim sözleşme kapsamında teşhis ve tedavi borcunu üstlenmektedir. Tıbbi müdahaleden dolayı zarar gören, tazminat davasını hem hastaneye hem de hekime yöneltebilir. Bölünmüş hastaneye kabul sözleşmesinde ise, hastaya karşı üstlenilecek olan hizmetler hekim ile hastane arasında bölünmüştür. Bu sözleşme kapsamında, hastane işletmecisi, hastane standartlarını sağlama, teknik hizmet, barınma, yeme ve diğer bakım hizmetleri sağlamayı üstlenmekte

iken, hekim ise teşhis ve tedavi borcunu üstlenir. Zarar, hekimin tıbbi müdahalesinden kaynaklanıyorsa, hastanenin sorumluluğu söz konusu olmaz. Bu durumda, zarar gören, tazminat davasını hekime karşı açabilir.

Hekimin sorumluluğunu, sözleşme içinde sorumluluğu ve sözleşme dışında sorumluluğu olarak ayrı ayrı incelemek gerekir. Hekim ile hasta arasında bir sözleşme ilişkisi var ise, hekimin sözleşmeden doğan yükümlülükleri söz konusudur. Hekimin asli borcu, hastayı tedavi etmesidir. Bunun yanı sıra, hekim, borcun bizzat ifası, hastanın ve hastalığın öyküsü alma, hastayı muayene etme, hastalığın teşhisini koyma, hastanın sırlarını saklama, reçete yazma, hastalığa ve yapılan tedaviye ilişkin gerekli kayıtları tutma, hastaya gereken özeni ve sadakati gösterme, gerektiğinde tedaviyi durdurma ve hastayı müdahalenin sebepleri, riskleri, süreci, varsa alternatif yolları ve sonuçları hakkında aydınlatılma ve aydınlatılmış rızasını alma şeklindeki yükümlülüklere uygun hareket etmelidir. Aksi halde, sözleşmenin ihlali söz konusu olacak, hekimin TBK m. 112 kapsamında hukuki sorumluluğu doğacaktır. Borcun gereği gibi ifa edildiğine ilişkin ispat yükü hekimdedir.

Hekimin sözleşme dışı sorumluluğunun kaynakları ise, haksız fiil sorumluluğu, vekaletsiz iş görmeden kaynaklanan sorumluluk ve culpa in controhendo sorumluluğudur. Haksız fiil sorumluluğu ile sözleşmesel sorumluluk arasındaki en önemli fark, ispat yükünün yer değiştirmesidir. Haksız fiil sorumluluğunda, mağdur, failin kusurunu ve zararın bu kusur neticesinde meydana geldiğini ispatlamak zorundadır.

Bazı hallerde, hekimin kusurlu davranışı hem sözleşmeye aykırılık hem de haksız fiil teşkil edebilir. Bu durumda, hakların yarışması söz konusudur. Bazı yazarlar, sözleşmeye aykırılığın özel hüküm niteliğinde olduğundan sözleşmesel ilişki bulunması halinde, zarar görenin, borca aykırılık hükümlerine dayanması gerektiğini savunmaktaysa da hakim görüş ve bizim de iştirak ettiğimiz görüşe göre, iki sorumluluğun yarıştığı durumunda, zarar gören, dilediğine dayanarak dava açabilir.

Her iki durumda da hekimin tazminat sorumluluğundan söz edilebilmesi için, hekimin davranışının kusurlu olması ve bu davranışı neticesinde zarar meydana gelmiş olması gerekmektedir. Zarar, maddi veya manevi olabilir. Hastanın, hekimin kusurlu müdahalesi sonucunda bedensel zarara uğraması halinde, zarar gören, TBK m. 54 hükümleri gereği, tedavi giderlerini, kazanç kaybını, ekonomik geleceğinin sarsılmasından

doğan kayıpları hekimin sorumluluğu kapsamında talep edebilir. Hatalı tıbbi müdahale sonucunda ölüm meydana gelmiş ise, TBK m. 53'te belirtilen, cenaze giderlerinin ve destekten yoksun kalanların uğradığı zararların talebi mümkündür. Hasta, hukuka aykırı tıbbi müdahale sonucunda duyduğu acı, elem ve ızdırıp için manevi tazminat talebinde bulunabilir. Hasta, manevi tazminat talebinde bulunurken duyduğu ızdırabı, somut olarak ortaya koymak zorunda değildir. Hastanın yaşadığı olay neticesinde, üzüntüsünün varlığı objektif olarak kabul edilebiliyor ise, manevi zarar doğmuş demektir. Hasta yakınları da, hekimin kusurlu davranışı neticesinde uğradıkları manevi zararın tazminini isteyebilirler. Hasta yakınları kavramının aile ilişkisi ile sınırlı olmadığı ve hasta ile yoğun ilişki içerisinde olan birlikte yaşadığı arkadaşı veya nişanlısının da yakın sıfatıyla manevi tazminat talebinde bulunabileceği görüşünderiz.

Tazminat davası için görevli mahkemenin tespitinde, davanın kime karşı açılacağı önem taşımaktadır. Bağımsız olarak veya özel hastanede çalışan hekimler ile hasta arasındaki sözleşmeden doğan uyuşmazlıklar, tüketici işlemi olarak değerlendirildiğinden, bu durumdan doğan uyuşmazlıklarda, görevli mahkeme tüketici mahkemeleridir.

Davacının davasını haksız fiile dayandırması halinde, görevli mahkeme, genel yetkili mahkeme olan asliye hukuk mahkemesidir. Hekimin, kamu veya vakıf hastanelerinde çalışması durumunda, hekimin kusurlu davranışı sebebiyle zarar gören, zararının tazmini için idareye karşı, idare mahkemesinde dava açmalıdır. Hekimin sigortasına karşı doğrudan açılan davalarda ise asliye ticaret mahkemesi görevlidir. Tazminat davasında uygulanacak zamanaşımı süresi, hasta ile hekimin arasındaki ilişkinin hukuki niteliğine göre saptanmalıdır.

Hekime karşı hem hukuk davası hem de ceza davası açılmış ise; hukuk mahkemeleri, ceza dosyasını, bekletici mesele olarak değerlendirmektedir. Ceza mahkemesinde verilen beraat kararı, hukuk hakimi yönünden bağlayıcı değildir. Ancak, davada ortaya konulan maddi vakıalar, hukuk hakimi tarafından da bağlayıcıdır. Ceza dosyasında verilen kesinleşmiş mahkumiyet hükmü ise, hukuk hakimi tarafından bağlayıcıdır. Ancak, hukuk hakimi, tazminatın belirlenmesinde ve kusurun değerlendirilmesinde serbestçe hareket eder.

Bazı uyuşmazlıklarda, dava açılmadan önce, arabulucuya başvurulması zorunlu hale gelmiştir. Konumuz kapsamında yer alan, TTK kapsamında konusu bir miktar paranın

ödenmesi olan alacak ve tazminat davaları ile TKHK kapsamında 2023 yılı için parasal sınırı 66.000 TL üzerinde kalan tüketici uyuşmazlıklarında (bazı istisnalar hariç olmak üzere) dava açılmadan önce arabulucuya başvurmak, dava şartıdır.

KAYNAKÇA VE NOTLAR

Akipek, Jale/ Akıntürk, Turgut/Ateş, Karaman Derya, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, İstanbul 2012.

Akipek Öcal, şebnem,” Hasta Tüketici midir?”, içinde: Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları, Ed: Özge Yücel, Gürkan Sert, Ankara, 2021.

Altay, Sabah “*Tıbbi Müdahalede Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğe Aykırı Davranışın Hukuki Sonuçları*”, Sağlık Hukukunda Dünyadaki Son Gelişmeler (Roche Sağlık Hukuku Günleri), İstanbul 2009.

Altunkaş, Aysun, “Ceza Hukukunda Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluk Koşulları”, içinde: II.Ulusal Sağlık Hukuku Tıbbi Müdahalenin Hukuki Yansımaları Sempozyumu, Ed; Altunkaş Aysun, Söğüt İpek Sevda, Tacir Hamide, İstanbul, 2015.

Antalya, Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1,1, Ankara,2019 (Genel 1/1).

Antalya, Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1,2, Ankara,2019 (Genel 1/2).

Antalya, Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul,2013.

Antalya, Gökhan, Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması, İstanbul, 2017 (Manevi Tazminat).

Antalya, Gökhan/ Topuz, Murat, Medeni Hukuk Cilt I, İstanbul, 2021.

Arpacı, Abdülkadir, ‘*Özel Hukuk Açısından Tıbbi Müdahaleye Rıza Beyanı, Buna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Yolları*’, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Dergisi, S, VI/2, 2009, s. 5-15.

Arslan, Firdevs, “*Hekimin Sorumluluğunun Belirlenmesi Bakımından Hekim ile Hasta Arasındaki İlişkinin Hukuki Mahiyeti*”, MÜHFHAD, C: 26, S:1, 2020, s. 400-422.

Aslan, İsmail Yılmaz, 6502 Sayılı Kanun’a Göre Tüketici Hukuku, Bursa 2015.

Aşçıoğlu, Çetin, Tıbbi Yardım ve El Atmalardan Doğan Sorumluluklar, Ankara, 1992.

Atabek, Reşat/ Sezen Merih,” *Hekimin Mesuliyeti*”, İstanbul Barosu Dergisi, C:28, S:2, 1954, s. 135-165.

Ateş, Turan, Hekimlerin Cezai ve Hukuki Sorumlulukları, İstanbul, 2012.

Ayan, Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2016. (Genel Hükümler).

Ayan, Mehmet, Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara,1991.

Ayan, Mehmet/Ayan, Nurşen, Kişiler Hukuku, Ankara, 2016,

Aykın Aykut Cemil, Hekimin Sorumluluğu ve Bu Kapsamda Vakıf Üniversite Hastanelerinde Çalışan Hekimlerin Durumu (Yüksek Lisans Tezi, İzmir Üniversitesi), 2015. (tez.yok.gov.tr, E.T: 01.03.2022).

Aykın, Aykut Cemil/ Çınarlı, Serkan, Sağlık Personelinin Hukuki Sorumluluğu, Ankara, 2016.

Bağcı, Kadir, “*Haksız Fiilde Ceza Zamaşımı Süresi*”, TAAD, S. 8, 2016, s. 287-311.

Berberoğlu Yenipınar, Filiz, Tıbbi Sorumluluk Tazminat Esasları Hukuki Sorumluluk, İstanbul, 2017.

Canbolat, Ferhat, “*Kamu Hastanesinde Yapılan Tıbbi Müdahalede Hekimin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğunun Dayanağı*”, TBB Dergisi, S:80, 2009, s. 156-181.

Cebe, Mehmet Sinan, Destekten Yoksunluk ve İş Göremezlik Tazminatı ile Aktüeryal Hesap Esasları, Ankara, 2020.

Coşkun Sevda Yaşar/Göncü Döner, Munise Seray, “Tıbbi Uygulama Kaynaklı Tüketici Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuğun Sigorta Şirketlerine Etkisi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 4, 2021, s. 2933-2973.

Çakırca, Seda İrem, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Ağır Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talebi”, Yaşar Üniversitesi E- Dergisi, C, 8, S:Özel Sayı, 2013, s. 785-807.

Çapacı, Merve/ Özkaya, Serdar, “Covid-19 Pandemi Döneminde Tele-Tıp Uygulamaları”, Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi, C:25, S:1, 2020, s. 260-262.

Çavdar, Pelin,” Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü”, MÜHFAD, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan Özel Sayı, C. 22, 2016, s. 735-764.

Çelik Ahmet, ‘Cenaze ve Gömme Giderleri Hakkında’, Online Makale, www.tazminathukuku.com.

Çelik, Ahmet, “Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesine Etkisi”, Online Makale,www.tazminathukuku.com.

Çelik, Ahmet, Bedensel Zararlar, Ankara, 2021 (Zarar).

Çelik, Ahmet, Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk, Ankara, 2021. (Destekten Yoksunluk)

Çilingiroğlu, Cüneyt, Tıbbi Müdahaleye Rıza, İstanbul, 1993.

Değdaş, Ulaş Can, “Hatalı Uygulamadan (Malpraktis) Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:1, S:6,2018.

Demir, Mehmet; Tıbbi Sorumluluk Hukuku, Ankara, 2020.

Dinar, Cem, '*Borçlar Kanunu'ndaki Düzenleme Açısından İstisna Sözleşme ile Vekalet Sözleşmesi Arasındaki Kurumsal Farklılıklar*', YÜHFD, C. 5, S. 1, 2008.

Doğın, Murat/ Şahan, Gökhan/ Atamulu, İsmail, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 2021.

Doğramacı, Yakup Gökhan, *Tıbbi Uygulamadan Kaynaklanan Manevi Tazminat*, Ankara, 2022.

Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan, *Türk Özel Hukuku*, C. II, *Kişiler Hukuku*, 20. Bası, İstanbul, 2019.

Erbaş, Rahime, "Türk Ceza Hukuku Açısından Kısırlaştırma (TCK MD. 101)", İÜHFM, C: LXXIII, S:1, 2015.

Erdoğan, Faruk, *Hastaneye Kabul Sözleşmesinin Hüküm ve Sonuçları*, Ankara, 2020.

Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, 2017. (Genel Hükümler)

Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara, 2021. (Özel Hümler)

Ergun Özsunay, "Alman ve Türk Hukuklarında Hekimin Hastayı Aydınlatma Ödevi ve İstisnaları", *Türk Hukukunda Hekimin Hukuki ve Cezaî Sorumluluğu*, Sorumluluk Hukukundaki Gelişmeler V. Sempozyumu, Ankara, 1982.

Ergün, Mevci, *Hekimlerin Sorumluluğu*, Ankara, 2022.

Erlüle, Fulya, *Türk Borçlar Kanunu'na Göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat*, Ankara, 2015.

Erman, Barış, *Ceza Hukukunda Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğu*, Ankara, 2003.

Ersöz, Kürşat, "Tıbbi Müdahale Kavramı ve Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğunun Şartları", *Terazi Hukuk Dergisi*, C:5, S: 45, 2010.

Eşitli Aygün Ezgi, “Ceza Hukukunda ocuğun Rıza Açıklama Ehliyeti”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2013, S:106.

Gökcan, Hasan Tahsin, Tıbbi Müdahaleden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk, Ankara, 2013.

Gökyayla, Kadir Emre, ‘Destekten Yoksun Kalma Tazminatı’, (Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi), 2004.

Gözler, Kemal: İdare Hukuku Cilt 2, Bursa, 2003.

Gülel, İlhan, Tıbbi Müdahaleye Rıza, (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi), 2017. (tez.yok.gov.tr, E.T: 01.03.2022).

Güloğlu, Yavuz, “*Ahlak Kurallarını Türk Hukuk Sistemine Etkisi*”, SDÜHFD, C.10, S. 2, 2020.

Gümüş, Mustafa Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt II, İstanbul, 2014.

Gümüş, Mustafa Alper, Türk- İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu, İstanbul, 2001 (Vekilin Özen Borcu).

Günday Rezzan, Tıbbi Müdahale ve Tedavide Malpraktisten Doğan Sorumluluk, Ankara, 2012.

Gürbüz, Elif Rümeyza, Organ ve Doku Naklinde Rıza, (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi), Ankara, 2021. (tez.yok.gov.tr, E.T: 01.03.2022).

Gürsoy, Kemal Tahir, ‘Destekten Yoksun Kalma Tazminatı’, AÜHFD, C. 29, S. 1, 1972.

Gürzumar, Osman Berat, “Özel Hukukumuzda Organ Nakli ve 2238 Sayılı Yasa Üzerine Düşünceler”, ABD, S. 3, 1991.

Hakeri, Hakan, Tıp Ceza Hukuku, İstanbul, 2022.

Hakeri, Hakan, Tıp Hukuku Cilt 1 Genel Hükümler, Ankara, 2021 (Hakeri, Genel Hükümler)

Hakeri, Hakan, Tıp Hukuku Cilt 2 Özel Hükümler, Ankara, 2021 (Hakeri, Özel Hükümler)

Hancı, Hamit, Malpraktis Tıbbi Girişimler Nedeniyle Hekimin Ceza ve Tazminat Sorumluluğu, Ankara, 2006.

Hasan Tahsin, Tıbbi Müdahaleden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk, Ankara, 2013.

Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir: Borçlar Hukuku, Özel Bölüm, İstanbul 1992.

Işık Yılmaz, ř. Berfin, ‘Tıbbi Müdahalelerde Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü’, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:98, 2012.

Işık, Barış, ‘Mağduru Olduğu Bir Suç Sonucu Gebe Kalan Kadının Çocuğunun Düşürtülmesi Suçu’, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C:3, S:2, 2015.

Işık, Olcay, ‘Yargıtay Kararları Işığında Hekimin Hukuki Sorumluluğu’, (Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi), 2010, (tez.yok.gov.tr, E.T: 01.03.2022).

Kaba, Gizem, Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Ankara, 2017.

Kanık, Hikmet, ‘Yargıtay Uygulamasında Bedensel Zararların Hesaplanması İlkeleri’, içinde: Bedensel Zararlar Konusunda Yüksek Mahkeme Görüşleri Sempozyumu, Ed. Basa, Necdet/Uçakhan Güleç, Sema, TBB yayınları, 2019.

Karagöz Alguer Merve Hazal, Hekimin Tıbbi Müdahaleden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluğu (Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi), 2019, (tez.yok.gov.tr, E.T: 01.03.2023).

Karan Gözpınar, Gülşah, Özel Hastanelerin Hukuki Sorumluluğu (Yüksek Lisans Tezi: Yeditepe Üniversitesi), 2015, (tez.yok.gov.tr, E.T: 01.03.2023).

Kaya, Asım, ‘6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Sorumluluk Sebeplerinin Yarışması’, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C., 1, S. 2, 2016.

Kayihan, Şaban, Kişiler Hukuku, Ankara, 2022.

Kayihan, Şaban/ Ünlütepe, Mustafa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2018.

Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2021 (Özel Hükümler).

Kılıçoğlu, Ahmet, “Organ Nakli ve Doku Alınmasının Hukuksal Yönleri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:2, 1991.

Kılıçoğlu, Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2015 (Genel Hükümler).

Kızır, Mahmut, “Hastaneye Kabul Sözleşmesi Kapsamında Özel Hastanelerdeki Sağlık Çalışanlarının Fiillerinden Doğan Sorumluluğunun Değerlendirilmesi”, Mevlana Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:1, S:1, 2013.

Koçak, Nazım Taha,” Tam Yargı Davalarında Zararın Hesaplanmasına İlişkin İlkeler”, Adalet Dergisi, S. 67, 2021.

Koru, Onur, “Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğu: Endikasyon Şartı”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 12/2, 2021.

Kudret Güven, “Cinsiyet Değişikliği ve Hukuki Sonuçları”, GÜHFD, C.1, S.1, 1997.

Kuru, Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, İstanbul, 2015.

Küçük, Tefik Sönmez, “Bir Ceza Yaptırımını Olarak Zorunlu Kastrasyonun Anayasa Hukuku Açısından İncelenmesi”, GÜHFD, C. XIX, S. 4, 2015.

Murat Kaya, “Türk Hukukunda Cinsiyet Değişikliği ve Sonuçları”, Mecmua, Ankara 2008.

Oğuzman, M. Kemal/ Öz, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, İstanbul, 2020.

Oğuzman, M. Kemal/ Öz, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, İstanbul 2019.

Ozanoğlu, Hasan Seçkin, Hekimlerin Hastalarını Aydınlatma Yükümlülüğü”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.52, S.3, 2003.

Öz, Turgut, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2023.

Özcan, Zeynep/ Özcanoğlu, Ayşe Betül, “Yargıtay Kararları Işığında Malpraktis Komplikasyon Ayrımına Bağlı İspat Sorunları”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S:16, 2020.

Özçetin, Selvi/ Balaban, Murat, Sağlık Hukuku, Ankara, 2015.

Özdemir, Gençer, Tıbbi Müdahale Hatalarından Doğan Maddi Tazminat Sorumluluğu, Ankara, 2021.

Özdemir, Hayrunisa, “Hekimin Hukuki Sorumluluğu”, ERÜHFD, C. XI, S. 1, 2016 (Özdemir, H., Hekimin Hukuki Sorumluluğu).

Özdemir, Hayrunnisa, “Hekimin Fiilinden Dolayı Zarar Gören Üçüncü Kişinin Hastaneye Karşı Talebinin Hukuki Niteliği, TBB Dergisi, S. 105, 2013 (Özdemir, H., Hastane).

Özgül, Mehmet Emin, Yeni Tıbbi Yöntemlerin Hukuka Uygunluğu, İstanbul, 2010.

Öztürkler, Cemal, Uygulamanın İçinden Ölüm ve Bedensel Zarar Hallerinde Maddi Tazminatın Hesaplanması Teknikleri, Ankara, 2003.

Reisoğlu, Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2014.

Savaş, Halide, Yargıya Yansıyan Tıbbi Müdahale Hataları, İstanbul, 2013.

Seçer, Öz, ‘Hekimin Hukuki Sorumluluğu’, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.12, 2013.

Serozan, Rona, “Culpa in Contrahendo, Akdin Müspet İhlali ve Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme Kurumlarının Ortak Temeli: Edim Yükümlerinden Bağımsız Borç İlişkisi”, MHAD, 1968.

Subaşı İlhan, Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü Aydınlatılmış Onam Tazminat Sorumluluğu, Ankara, 2016.

Subaşı, Zeynep Nur, Tıbbi Standartların Hekimin Özel Hukuk Sorumluluğuna Etkisi, (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi), 2018, (tez.yok.gov.tr, E.T: 01.03.2022), (Subaşı, Zeynep).

Şahin, Ayşe, “Vücut Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Zarar ve Tazmini”, GÜHFD, C XV, S.2, 2011.

Şatır, Nejdet, Emsal Kararlar Işığında Kamu ve Özel Hastanelerde Çalışan Hekimlerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, Ankara, 2018.

Şengül, Ragıp, Hasta ile Hekim Arasındaki Hukuki İlişkinin Niteliği ve Hekimim Tazminat Sorumluluğu, İstanbul, 2020.

Tan, Turgut, İdare Hukuku, Ankara, 2015.

Tandoğan, Haluk, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C II, İstanbul, 2010.

Tekben, Tuğçe, “Hekim ile Hasta İlişkisinin Vekalet Sözleşmesi Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, YÜHFD, C:8, S:2, 2011 (Makale).

Tekben, Tuğçe, Vekalet İlişkilerinde Vekalet Veren Talimatı ve Hukuki Sonuçları, İstanbul, 2021.

Tekinay, Selahattin Sulhi/ Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Haluk/ Altop, Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 1993.

Temel, Erhan, “Alman Sağlık Sisteminde Hastaneler ve Hastanelerin Hukuki Sorumluluğu”, İÜHFM, C.68, S:1-2, 2010.

Turan Başara, Gamze, “Türk Medeni Kanunu’nun 40. maddesi Kapsamında Cinsiyet Değişikliği ve Hukuki Sonuçları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.103, 2012.

Tümer Ali Rıza, Cerrahi Branşlar Açısından Hukuki Sorumluluk ve Malpraktis, Ankara, 2013.

Türker, Güray, Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi), 2016, (tez.yok.gov.tr, E.T: 01.03.2022).

Türkmen, Ali, Hasta ve Hekim Hukuku, Ankara, 2013.

Uygur Atiye, Hekimin Sözleşmeden Doğan Sorumluluğu, (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) Ankara, 2009.

Uyumaz, Alper/Avcı, Yasemin, “Türk Hukukunda Gebeliğin Sonlandırılması”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:7, S:1, 2016.

Ünver, Yener, Uluslararası Katılımlı 1. Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Sempozyum Kitabı, İstanbul, 2005.

Yakut, Cemil Barut, Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü, (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi), 2014, (tez.yok.gov.tr, E.T: 01.03.2022).

Yavuz İpekyüz, Filiz, ‘Hekimin Tazminat Sorumluluğu’, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S. 33, 2015 (Hekimin Tazminat Sorumluluğu).

Yavuz İpekyüz, Filiz, Türk Hukukunda Hekimlik Sözleşmesi, İstanbul, 2006.

Yavuz, Cevdet/Acar, Faruk/Özen, Burak, Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul, 2014.

Yelmer, Necdet, Hekimlerin Hukuki Mesuliyeti, İstanbul 1948.

Yenerer akmut, zlem, “Tıpta Aydınlatma ve Rıza”, içinde: Roche Sağlık Günleri 1. Tebliğler, İstanbul, 2007.

Yılmaz Battal, Açıklamalı- İçtihatlı Hekimin Hukuki Sorumluluğu, Ankara, 2007.

Yılmaz, Candan, “Gebeliğin Sonlandırılmasında İzin Verilen Yasal Srelere İlişkin Karşılaştırmalı İnceleme”, DEUHFD, C. 21, zel S., Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, 2019 (Yılmaz, Candan).

Yücel, zge, “Hekimin, zel Sağlık Kuruluşlarının, İlaç reticisi ve Eczacının Ykmllkleri ve Hukuksal Sorumluluğu”, içinde: Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları, Ed: Özge Yücel, Gürkan Sert, Ankara, 2021 (sorumluluk).

Yücel, zge, “Medeni Hukuk Bakış Açısıyla Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğunun Koşulları”, içinde: Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları, Ed: Özge Yücel, Gürkan Sert, Ankara, 2021 (Hukuka Uygunluk).

Yücel, zge, “Sağlık ve Tıp Hukukuna İlişkin Temel Kavramlar ve özneler”, içinde: Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları, Ed: Özge Yücel, Gürkan Sert, Ankara, 2021 (Kavramlar).

Zevkliler Aydın, Borçlar Hukuku zel Borç İlişkileri, Ankara 2004.

Zevkliler Aydın, Medeni Hukuk, Diyarbakır, 1986.

Online Kaynaklar

www.lexpera.com.tr

www.hukukturk.com

www.dergipark.org.tr

NOT: Bu ön baskı, hakem/bilirkişi tarafından onaylanmamış yeni araştırmaları bildirir ve bu alanda birden fazla uzmana danışılmadan kaynak bilgi olarak kullanılmamalıdır.

www.tazminathukuku.com

www.kazancı.com

tez.yok.gov.tr

www.mevzuat.gov.tr

www.tdk.gov.tr

tr.wikipedia.org

Preprint